

ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL FARKLILIKLARA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ*

Aysel Esen ÇOBAN¹, Neslihan Güney KARAMAN², Türkan DOĞAN³

ÖZET

Bu çalışma, öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarını belirleme ve bazı demografik değişkenlere göre bu algıları arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla planlanmıştır. Araştırma grubunu, Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinden 261 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına siyasi görüş, dini görüş, cinsiyet rolleri, cinsel yönelim, sosyoekonomik durum ve engellilik boyutlarından oluşan “İnsan Farklılıklarına İlişkin Görüşler Anketi” uygulanmıştır. Araştırma verileri t-testi ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Cinsiyete göre ise “siyasi görüş” boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadınlar erkeklere göre “siyasi görüş” farklılıklarına karşı daha toleranslıdır. Ek olarak sonuçlar, yerleşim türüne göre ilçede büyüyen bireylerle büyük şehirde büyüyen bireyler arasında “cinsel yönelim” boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: öğretmen adayları, kültür, kültürel farklılık

INVESTIGATION OF PRESERVICE TEACHERS' PERSPECTIVES ON CULTURAL DIVERSITY IN TERMS OF VARIOUS DEMOGRAPHIC VARIABLES

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the perspectives of preservice teachers on cultural diversity and to find out the differences among demographic variables and cultural diversity perspectives. The sample of the study comprised 261 pre-service teachers. The data collection instrument used was the “Perspectives towards Human Diversity Survey”, which involves the dimensions of political and religious views, gender roles, sexual orientation, socio-economic status and disability. T-test and MANOVA were conducted to analyze the data. The results have shown that preservice teachers exhibit positive views towards cultural diversity. Moreover, in terms of the demographic variable, sex, a significant difference was found between males and females regarding political views. Women appear to be more tolerant than men in accommodating diverse political views. The results have also indicated that there is a significant difference between preservice teachers living in towns and teachers living in cities based on the sexual orientation dimension.

Key words: preservice teachers, culture, cultural diversity.

¹Yrd. Doç. Dr. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, cobana@baskent.edu.tr

²Yrd. Doç. Dr. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, nguney@baskent.edu.tr

³Yrd. Doç. Dr. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, dogan@baskent.edu.tr

* X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Adana. Bildiri olarak sunulmuştur

1. GİRİŞ

Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasında yer alabilmesi, iyi yetişmiş, nitelikli insan kaynağına sahip olması ile mümkündür. Nitelikli insan kaynağına sahip olmak, kuşkusuz ülkenin eğitim sistemi ile ilişkilidir. Eğitim sisteminin başarısında ise en önemli etkenler arasında yetiştirilen öğretmenlerin niteliği yer almaktadır. Öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren, profesyonel statüde bir uğraşı alanıdır (Erden, 1998, s.27).

Öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin sonucunda, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanda mesleğe uygun davranış değişikliği meydana getirebilmeleri beklenmektedir. Tüm eğitim fakültelerinin en temel amaçlarından bir tanesi, öğretmen adaylarının etkili öğretmenlik niteliklerine sahip olmasını sağlamaktır. Adayların, sahip olacakları etkili öğretmenlik nitelikleri içerisinde neyi, nasıl ve ne zaman öğreteceklerini bilmelerinin yanı sıra öğrencilerin kültürel farklılıklarına da saygı göstererek demokratik bir öğrenme ortamı oluşturmaları büyük önem taşımaktadır. Bireylerin demokratik hak ve özgürlüklerinin önemli olduğu, insancıl eğitim anlayışı ile her bireyin farklı kültür ve yeteneklere sahip olduğu gerçeği ile yapılan eğitim anlayışının bir gereği olarak, kültürel farklılıklara saygı ve hoşgörü öğretmen adaylarının sahip olması gereken en önemli faktörler arasında yer aldığı düşünülmektedir.

Eğitim alanında öğrenme ve öğretme süreci açısından bakıldığında bireysel farklılıklar en çok vurgulanan değişkenler arasında yer almaktadır. Hiçbir öğrenci benzer değildir. Öğrenciler altyapıları, güçlü ve zayıf yanları, ilgileri, sorumluluk alma düzeyleri, istekleri, beklentileri, çalışma düzenleri, motivasyonları ve düşünme stilleri gibi farklı birçok özelliğe sahiptirler. En iyi öğrenme ve öğretme ortamını sunmak için öğretmenlerin öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Nelerin bireysel farklılık olarak kabule edildiğine bakıldığında, Felder ve Brent (2005) üç kategori belirlemiştir. Bunlar, öğrencilerin öğrenme stilleri, öğrenme yaklaşımları ile çalışma stratejileri ve zihinsel gelişimleridir. Bireysel farklılıklara sebep olan değişkenlere bakıldığında, kişinin içinde yaşadığı toplum, sosyoekonomik düzey, kültür, cinsiyet ve zeka olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2006). Bireyler içinde yaşadıkları topluluğun gelenek ve göreneklerinden, tutum ve beklentilerinden etkilenirler ve farklı davranış, düşünce ve tutumlar geliştirirler. Bu yüzdendir ki, bireyin içinde doğup büyüdüğü kültür önemli bir yere sahiptir. Duverger (2004) kültürü, bir insan topluluğundan beklenen davranışları belirleyen, rolleri oluşturan, düzenlenmiş davranışlar, düşünceler ve duyuşlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Erden ve Akman (2002) ise kültürü, bir grubun ortak tutumları, davranışları ve değerler bütünü olarak ifade etmektedirler. Kültür ile ilgili değişkenler incelendiğinde, töre, aile, soy, sanat, eğitim, yerleşim şekilleri, üretim ve tüketim ilişkileri, yönetim, beslenme, sağlık, inanç sistemleri, kişilik sistemleri ve dil (Güvenç, 1994) gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Her toplumun ortak bir kültürü vardır. Ancak aynı toplum içinde insan toplulukları ortak geçmişleri, yaşadıkları bölge, ekonomik uğraş alanları ve sosyoekonomik statülerine göre farklı kültürler geliştirmektedirler (Cırık, 2008). Farklı kültürlerin bir araya gelerek oluşturduğu bu yapı, eğitim alanında çok kültürlülük perspektifi içinde incelenmektedir. Çok kültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre tanımlanmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda çok kültürlülük ırk ve etnik köken gibi değişkenler ile açıklanmaya çalışılsa da son yıllarda yapılan çalışmalarda çok kültürlülük, ırk, etnik köken, sınıf, cinsel yönelimler, din ve yaş gibi değişkenleri de içine almaktadır (Başbay ve Bektaş, 2009). Pederson (1991) ve Valentiin (2006) de kültürün geniş perspektiften ele alınmasına gerektiğine vurgu yapmaktadır. Pederson (1991) kültürü ırk, uyruk, etnik köken, dil ve din gibi etnoğrafik değişkenlerin yanı sıra yaş, cinsiyet ve yaşanan yer gibi demografik değişkenler; sosyal, eğitim ve ekonomik gibi statüye ilişkin değişkenler; resmi ve gayri resmi ilişkileri de kapsayacak şekilde tanımlamaktadır.

Dolayısıyla, toplum yapısı içinde her ilişki özünde çok kültürlü bir ilişkidir. Çok kültürlülük de kültürel farklılıklara duyarlı olmayı gerekli kılmaktadır. Son yıllarda öğretmen yetiştirme ile ilgili yapılan çalışmalarda, öğretmen adaylarının kültüre duyarlı bir anlayış geliştirmeleri ve öğrenme öğretme ortamının öğrencilerin maksimum düzeyde fayda sağlaması için bireysel farklılıklara sebep olan kültürel farklılıkların öğretmen adaylarına kazandırılmasının önemi vurgulanmaktadır. Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının kültüre duyarlı olarak yetiştirilmeleri Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde öncelikli konular arasında yer almaktadır. Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Komisyonu (National Council for Accreditation for Teacher Education (NCATE), 2002) öğretmen adaylarının gelişiminde kültüre duyarlı olarak yetiştirilmelerinin önemini vurgulamakta ve kültürel çeşitliliği, etnik köken, ırk, sosyoekonomik düzey, cinsiyet, engellilik, dil, din, cinsel yönelim ve coğrafi bölgeye bağlı olarak birey ya da gruplar arasındaki farklılıklar olarak tanımlamaktadır. Yapılan çalışmalarda çok kültürlü eğitim dersini alan öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara karşı tutum, inanç ve söylemlerinde olumlu düzeyde değişikliklerin olduğu bulunmuştur (Valentiin, 2006; Middleton, 2002). Araştırmalarda ortaya çıkan diğer bir bulguda, gerekli alt yapıya sahip olmayan bir çok öğretmenin farklı kültürlerden olan öğrenciler için öğrenme ortamını kurgulama konusunda yeteri kadar hazır olmadıklarını göstermiştir (Gay, 2002 akt., Başbay, Bektaş, 2009). Bu bağlamda yukarıda belirtildiği gibi araştırmalar çok kültürlü eğitimin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir deyişle kültürel çeşitlilikten oluşan farklılıklar öğrenme ve öğretme ortamlarının hazırlanmasında önemli bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin, öğrencilerin farklı din, dil, ırk, cinsiyet, coğrafi bölge, deneyim, cinsel yönelim, beklenti, politik görüşlere sahip olabileceklerini bilerek öğretmenlik yapmaları büyük önem taşımaktadır. Fakat bu konu ile ilgili ülkemizde öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmalara rastlanılmamıştır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarını belirleme ve bazı demografik değişkenlere göre bu algıları arasında bir fark olup olmadığını tespit etmektir. Bu çerçevede şu sorulara cevap aranmıştır; (a) Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açıları nedir? (b) Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaşadığı bölge ve yerleşim türüne göre kültürel farklılıklara bakış açılarında bir fark var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinden 261 kişi oluşturmaktadır. Öğrencilerin 187'si (%71.6) kadın, 74'ü (%28.4) erkektir. Grubun yaş aralığı 21 ile 38 arasında değişmekte olup, yaş \bar{x} =25.42'dir (SS = 2.34). Öğretmen adaylarının yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri bölgeler ve yerleşim yerine ilişkin sayısal bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Yaşamın Geçirildiği Bölge ve Yerleşim Yeri Türü

Bölgeler	N	Yerleşim Türü	N
Akdeniz	42	Köy	8
Doğu Anadolu	5	Kasaba	5
Ege	20	İlçe	55
Güneydoğu Anadolu	23	Küçük şehir	43
İç Anadolu	123	Büyük şehir	148
Karadeniz	19		
Marmara	27		

2.2. Veri Toplama Araçları

İnsan Farklılıklarına İlişkin Görüşler Anketi (İFİGA): İFİGA, Aksoy ve Aksoy (2007) tarafından hazırlanmış likert tipi bir ölçme aracıdır. Anket "Hiç Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kısmen Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Tamamen Katılmıyorum" şeklinde beşli likert tipi olup, 29 maddeden oluşmaktadır. Ankette siyasi ve dini görüş, cinsiyet rolleri, cinsel yönelimler, ekonomik durum ve engellilik olmak üzere 6 boyut bulunmaktadır. Aksoy ve Aksoy (2007)

tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesinde “insan farklılıkları” ve eğitimsel eşitlik konularında geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Literatür incelemesi sonunda ilk şekli verilen veri toplama aracının araştırmanın amacına uygunluğunu belirlemek için Ankara Üniversitesi’nde görev yapan beş öğretim elemanının araçla ilgili değerlendirmelerine gidilmiştir. Öğretim elemanlarından gelen öneriler doğrultusunda yeniden düzenlemesi yapılan veri toplama aracının Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören 70 öğrencinin katılımıyla ön uygulaması yapılmıştır. Ön uygulama sonunda anketin yapı geçerliliğini kontrol etmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda ankette yer alan beş maddenin faktör yüklerinin .30’un altında bulunması nedeniyle bu maddeler anket kapsamından çıkarılmıştır. Faktör analizi sonucunda son şekli verilen veri toplama aracı 2005-2006 yılında Ankara ve Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim gören 190 son sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Bu uygulamanın sonrasında yapılan güvenilirlik analizinde Alfa değeri .86 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili maddeler yer almaktadır. Bunlar; yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri bölge, yerleşim türü ve cinsiyet gibi sorulardır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Versiyon 16.0) kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 6 boyuttaki (siyasi ve dini görüş, cinsiyet rolleri, cinsel yönelimler, ekonomik durum ve engellilik) görüşleri cinsiyete göre fark olup olmadığı t-testi ile yine yaşamının çoğunu geçirdikleri bölge ve yerleşim türlerine göre, anketin 6 alt boyutu arasındaki farklılıklar çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Öğretmen adaylarının İFİGA alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları genel olarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının İFİGA Alt Boyutlarına Göre Puan Ortalamaları

İFİGA Alt Boyutları	N	\bar{x}	SS
Cinsel yönelim	261	2.70	.53
Siyasi görüş	261	1.85	.65
Dini görüş	261	2.57	.61
Engelli	261	2.58	.52
Cinsiyet rolleri	261	2.41	.78
Sosyoekonomik düzey	261	2.08	.73

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının İFİGA’nın alt boyut puan ortalamalarının sırasıyla, cinsel yönelim için $\bar{x}=2.70$ (SS=.53), engellilere yönelik bakış açıları için $\bar{x}=2.58$ (SS=.52), dini görüş için $\bar{x}=2.57$ (SS=.61), cinsiyet rollerine yönelik bakış açıları için $\bar{x}=2.41$ (SS=.78), sosyoekonomik düzey için $\bar{x}=2.08$ (SS=.73) ve siyasi görüş için $\bar{x}=1.85$ (SS=.65) olarak saptanmıştır. Genel olarak incelendiğinde İFİGA’nın alt boyutlarının puan ortalamaları, 5 üzerinden 3’ün altında olduğu görülmektedir. Bu değerler öğretmen adaylarının kültürel farklılığa yönelik bakış açılarının olumlu olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının cinsiyete göre İFİGA alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin n sayıları, ortalama, standart sapma ve t- değerleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre İFİGA Alt Boyutları Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Değerleri

İFİGA Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t
Cinsel yönelim	Kadın	187	2.68	.50	-.840
	Erkek	74	2.75	.58	
Siyasi görüş	Kadın	187	1.90	.67	1.985*
	Erkek	74	1.72	.59	
Dini görüş	Kadın	187	2.58	.64	.440
	Erkek	74	2.54	.50	
Engelli	Kadın	187	2.55	.51	-1.432
	Erkek	74	2.66	.55	
Cinsiyet rolleri	Kadın	187	2.37	.78	-1.554
	Erkek	74	2.53	.79	
Sosyoekonomik düzey	Kadın	187	2.06	.72	-.781
	Erkek	74	2.13	.77	

p<.05

Tablo 3’de görüldüğü gibi cinsiyete göre İFİGA’nın, “siyasi görüş” alt boyutu (t=1.985, p<.05) hariç diğer tüm boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Siyasi görüş boyutunda yer alan anlamlı farklılığın, kadınların ile erkeklerin ortalamalarına bakıldığında kadınların lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, “siyasi görüş” açısından kadınların erkeklere göre daha olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Başka bir deyişle, kadınlar erkeklere göre “siyasi görüş” farklılıklarına daha toleranslıdır.

Öğretmen adaylarının İFİGA’nın alt boyut puanlarını, bölgeler (Akdeniz, Ege, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz, Marmara ve Türkiye dışı) ve yerleşim türleri (köy-kasaba, ilçe, küçük şehir, büyük şehir) değişkenleri açısından incelemek amacıyla, gruplara ilişkin veriler üzerinden Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Bölge ve Yerleşim Türlerine Göre Kültürel Farklılıklara Bakış Açılı MANOVA Sonuçları

	İFİGA Alt Boyutları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F
Bölge	Cinsel yönelim	.863	5	.173	.617
	Siyasi görüş	1.446	5	.289	.663
	Dini görüş	3.914	5	.783	2.110
	Engelli	1.457	5	.291	1.019
	Cinsiyet rolleri	2.320	5	.464	.717
	Sosyoekonomik	1.462	5	.292	.529
Yerleşim	Cinsel yönelim	3.286	3	1.095	3.915*
	Siyasi görüş	1.691	3	.564	1.292
	Dini görüş	1,370	3	.457	1.230
	Engelli	.051	3	.017	.059
	Cinsiyet rolleri	.286	3	.095	.147
	Sosyoekonomik	.687	3	.229	.415

* p < .05, ** p < .01

Tablo 4’de görüldüğü üzere, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri bölgeye göre İFİGA’nın tüm alt boyutlarına ilişkin F değerleri manidar bulunmamıştır. Yetiştikleri yerleşim türüne göre sadece “cinsel yönelim” (F= 3.915, p< .01) boyutuna ilişkin F değerleri manidar bulunmuştur. Yetiştikleri yerleşim türüne göre diğer boyutlara ilişkin F değerleri ise manidar bulunmamıştır. Başka bir deyişle, katılımcıların “cinsel yönelim” boyutuna yönelik bakış açıları, yetiştikleri yerleşim yerlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yetiştikleri yerleşim türleri arası farkların hangi gruplar (1=köy, kasaba, 2=ilçe, 3=küçük şehir, 4= büyük şehir) arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçları, 2. grup ile 4. grup arasında fark olduğunu

göstermiştir. Bu sonuçlar çerçevesinde ilçede yetişen bireylerin büyük şehirde yetişen bireylere göre cinsel yönelimleri farklı olan bireylere daha hoşgörüsüz baktıkları söylenebilir.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Tezsiz Yüksek Lisans programında okuyan öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel olarak analiz sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının İFİGA'nın alt boyutları olan, siyasi ve dini görüş, cinsiyet rolleri, cinsel yönelimler, ekonomik durum ve engellilik, ortalamalarının düşük olduğu yani bakış açılarının kültürel farklılığa karşı olumlu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapılacak değerlendirmede ise, öğretmen adaylarının kültürel farklılığı dikkate alan, hoşgörülü ve önyargısız oldukları sonucuna varılmaktadır. Ancak Türkiye de bu konu ile ilgili çok çalışma yapılmadığı ve öğretmen adaylarının çok kültürlü öğrenme ortamlarının hazırlanmasına yönelik bir eğitim almadıkları görülmektedir. Amerika da Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Komisyonu (NCATE, 2002) öğretmen adaylarının gelişiminde kültüre duyarlı olarak yetiştirilmelerinin önemini vurgulamaktadır. Banks, Cookson, Gay, Hawley, Irvine, Nieto, Schofield, stephan (2001) yaptıkları çalışmada, öğretmenler için yalnızca akademik bilgi ve becerinin yeterli olmadığını, aynı zamanda çok kültürlülüğe duyarlı olmanın da, öğrencinin akademik başarısında gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Valentiin, (2006) yaptığı çalışmada çok kültürlü eğitim dersini alan öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara karşı tutum, inanç ve söylemlerinde olumlu düzeyde değişiklikler gösterdiğini ortaya koymuştur. Yine yapılan bu çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ve yetiştikleri yerleşim türlerine göre farklı bakış açılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu farklılığın olması, bakış açılarımızın daha öncede vurgulandığı gibi yetiştiğimiz kültürden etkilenmiş olmasındandır. Fakat burada önemli olan öğretmen adaylarının aldıkları eğitim ile yetiştikleri kültürün bakış açısı ve fikirlerinden arınarak, objektif bir öğretmen olarak yetişmesi ve kültürel farklılığa karşı duyarlı olması büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde Aksoy ve Aksoy (2007) tarafından Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırma dışında, Başbay ve Bektaş (2009) ve Cırık (2008) yaptıkları literatür taraması çalışmaları ile çok kültürlülüğün eğitim alanında ve öğretmen yetiştirmede önemini vurgulamaktadırlar. Aksoy ve Aksoy (2007) tarafından yapılan çalışmada, bazı boyutlarda Ankara üniversitesi Eğitim fakültesi öğrencileri ile Gazi üniversitesi Eğitim fakültesi öğrencileri arasında farklar olduğunu bulmuşlardır. Farklı cinsel yönelimlere karşı (Eşcinsellik, AIDS) tolerans düzeyi en yüksek grup Ankara Üniversitesi 4. sınıf öğrencileridir. Gazi Üniversitesi 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin farklı cinsel yönelimlere karşı görüşleri Ankara Üniversitesi 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden daha ayrımcı bir eğilim göstermektedir. Cinsiyet rollerine karşı geleneksel bakış açısından en uzak grup Ankara Üniversitesi 4.sınıf öğrencileridir. Dini farklılıklara karşı Gazi Üniversitesi 1. ve 4.sınıf öğrencileri Ankara Üniversitesi 1. ve 4. sınıf öğrencilerine göre daha ayrımcı bir yaklaşıma sahiplerdir. Yine her iki üniversitenin 1.sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar bulunmuştur. Engelli öğrencilerin normal öğrencilerden ayrılarak bağımsız sınıflarda öğrenim görmesini 1. sınıf öğrencileri 4. sınıf öğrencilerinden daha çok desteklemektedirler. Bu çalışmada farklı üniversitelerde eğitim alan öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara karşı bakış açılarının hem okudukları sınıf hem de üniversitelere göre farklı olduğu görülmektedir. Bu tür çalışmalar kültürel farklılıklar ile ilgili hem öğretmen adaylarının eğitim almalarının önemine dikkat çekmek, hem de öğretmen adaylarının çok kültürlülüğe karşı duyarlılıklarını arttırmanın önemini vurgulamak açısından gerekli görülmektedir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının kültürel farklılığa yönelik bakış açılarını belirleme, bazı demografik değişkenlere göre bu algıları arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek amacı ile yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının genel olarak kültürel farklılıklara karşı duyarlı oldukları görülmektedir. Yalnızca “siyasi görüş” boyutunda kadınlar lehine olumlu bir bakış açısı

belirlenirken, “cinsel yönelimlere” göre ise büyük şehirde yetişen bireylerin ilçe de yetişen bireylere göre daha hoşgörülü oldukları bulunmuştur. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının yetiştikleri yerlere göre ve cinsiyete göre kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının da etkilendiğini göstermektedir. Fakat grubun homojen bir grup olması ve okudukları okulun vakıf üniversitesi ile bağlantılı olması, bu çalışmanın heterojen gruplarda da yapılmasının gereğini ve önemini ortaya çıkarmıştır. Diğer taraftan sosyal beğenirlik düzeylerini belirleyici bir ölçeğin verilmesi, bu hassas konuya öğretmen adaylarının ne kadar içten ve samimi cevap verdiklerini de tespit etmede yol gösterici olabilir. Bundan sonraki çalışmalarda daha fazla örneklem ile heterojen gruplardan elde edilen veriler ve sosyal beğenirlik ölçeği kullanılarak çok kültürlülük ile ilgili çalışmalar yapılması önerilmektedir. Böylece daha büyük gruplarda anlamlı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma öğretmen adayları üzerinde yapılmıştır. Özel ve devlet okullarında çalışan her kademe ve branştaki öğretmenlerle de kültürel farklılıklar ile ilgili çalışmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N., Aksoy, H. H. (2007). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin insan farklılıklarına ilişkin görüşlerinin eğitim sürecindeki değişimine ilişkin karşılaştırmalı bir inceleme: Ankara ve Gazi Üniversiteleri örneği". 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Tokat.
- Aydın, H. (2006). Eleştirel aklın ışığında postmodernizm, temel dayanakları ve eğitim felsefesi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1). Alıntı: 11 Eylül 2009, http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/hasan_aydin_postmodernizm_egitim_felsefesi.pdf
- Banks, J. A., Cookson, P., Gay, G., Hawley, W. D., Irvine, J. J., Nieto, S., Schofield, J. W., ve Stephan, W. G. (2001). Diversity within unity: Essential principles for teaching and learning in a multicultural society. *Phi Delta Kapan*, November, 196-203.
- Başbay, A., Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34, 27-40.
- Duverger, M. (2004). *Siyaset sosyolojisi*. (Ş. Tekeli, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Erden, M. (1998), Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erden, M., Akman, Y. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Felder, R. M., Brent, R. (2005). Understanding student differences. *Journal of Engineering Education*, 94(1), 57-72.
- Gay, G. (1994). A synthesis of scholarship in multicultural education.[Online] 13 Kasım 2006, URL <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrshp/le0gay.htm>
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve Kültür* (Altıncı baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Middleton, V. A. (2001). Increasing preservice teachers' diversity beliefs and commitment. *The Urban Review*, 33(4), 343-361.
- National Council for Accreditation for Teacher Education (NCATE) (2008). Professional Standards for the Accreditation of Teacher Preparation Institutions. [Online] 10/09/2009, <http://www.ncate.org/documents/standards>.
- Peterson, P. B. (1991). Multiculturalism as a generic approach to counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 6-12.
- Valentiin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2), 196-202.